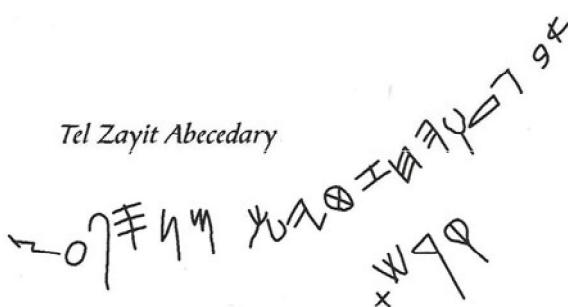

CONTROVERSIAL ISSUES FROM THE SECOND TEMPLE PERIOD

בית הכנסת הנשיה

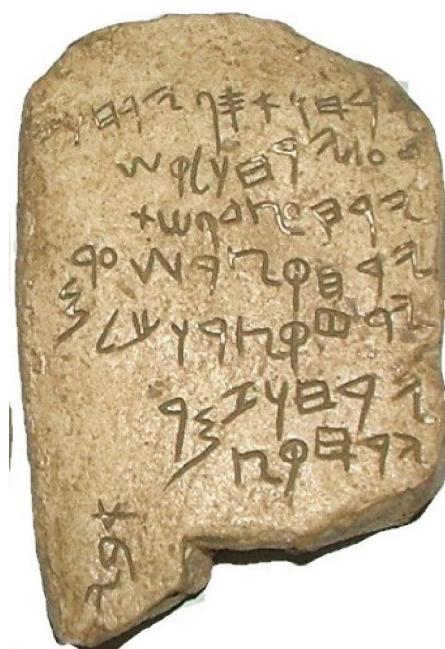
A] BACKGROUND TO KTAV IVRI

- The Egyptians and Sumerians developed complex writing systems by 3000 BCE based on logograms - where a sign stands for a specific word or syllable.
 - Around 2000 BCE the Egyptians developed an alphabetic system for writing foreign (usually Semitic) words, but never applied it to Egyptian.
 - Around 1700 BCE this Egyptian acrophonic alphabet system was adopted by the Caananites for their own language. All contemporary alphabets stem from this original Caananite alphabet of 22 letters. This caused an explosion of literacy!
 - All Ancient Hebrew was written in Ktav Ivri. The oldest Hebrew found dates from around 1000 BCE on the Qeiyafa Ostracon¹ and the Gezer Calander². Ktav Ashuri is only found much later (from around 500 BCE). The Assyrians originally used Acadian but as they moved West into Aram they adopted Aramaic, which had an alphabet, and changed the font, making it more 'block' and easier to read. Ktav Ashuri was then used in Israel from around the time of Ezra.

ק	ר	ו	+	ي	ت	ا	ل	م	ب	شׁ	מְ	לָמְדֵה
kaph	yôdh	têth	hêth	zayin	wâw	hê	dâleth	gîmel	bêth	'aleph		
palm	hand	good	wall	weapon	hook	window	door	camel	house	ox		
k	y	t	h	z	w	h	d	g	b	'	[?]	[?]
[k]	[j]	[t̪]	[h]	[z]	[w]	[e]	[d̪]	[g]	[b]			

החוֹזְטִילְכָּמְנָסְפָּעָץ

Gezer Calendar - 1000 BCE

1. Discovered in 2008 near Ramat Bet Shemesh

2. Discovered in Tel Gezer in 1908 and displayed in the Museum of the Ancient Orient, in Istanbul (together with the Siloam Inscription)

3. Note the changes in the order of some letter. The Abecedary dates to around 1050 BCE

B] THE TALMUDIC SOURCES - 3 OPINIONS

1. אמר מר זוטרא ואיתימא מר עוקבא: בתקופה נתינה תורה לישראל בכתב עברי ולשון הקודש,ഴורה וניתנה להם בימי עזרא בכתב אשוריית ולשון ארמי. ביררו להן לישראל כתב אשוריית ולשון הקודש, והניחו להדיות כתוב עברית ולשון ארמי. מאי הדיות? אמר רב חסדא: כתאי. מאי כתב עברית? אמר רב חסדא: כתבי ליבונאה. תניא, **רבי יוסי אומר:** רואי היה עזרא שתינתן תורה על ידו לישראל, אילמלא קדמו משה. **ואף על פי** שלא ניתנה תורה על ידו, נשתנה על ידו הכתב. שנאמר (עזרא ד:) **וְכִתְבֵּנְתָּעַן פְּתֻ� אֶרְמִית וְמִתְרָגָם אֶרְמִית וְכִתְבֵּנְתָּעַן פְּתֻ� לְמִקְנָא וּפְשָׂרָא וּפְשָׁרָה לְהֹזְעָה לְמִלְכָה.** וכتنיב (דברים יי:) **וְכִתְבֵּנְתָּעַן ... אֲתָה מְשִׁנָּה הַתְּנִינָה הַזֹּאת** - כתבי הרואי להשתנות. למה נקרא אשוריית - שעלה עמהם מאשרור סנהדרין כב:

2. כתבי עברי - כל צי נזכר בנקה ליבונאה - הותיות גודלות, כתין הותן שכותזין זקמיטות ומזרזות וכותב הנשותון - כתוב שנטנכה, וכלי קרח צעוזה כתיג, שכיוו כותזין זימיון כתוב מטונכ שנטנכה על ידי מלוח שכחן מנה מנה תקל ופלסן זימי דינעל, כתוב דלרמי ולסן הראמי, וollowר נס כתלון כתה למיקרלו דכוון שנטנו נס כיו יכולן לקרות כתוב שכחן סמלוח זימי צלצלא, וכיו סס יקדיס לרגד, שמע מינך שטנכה לסס הותן כתוב זחלו סוס את משנה התורה - רמז לנו מטה רצינו שכחן זימיינו עתיד לאשתנות מן עזרי לאשתורית שטנן לסס זימי דינעל, ובו נעלם וכחן צו הות כתולוכ בכחן להוציאו רשי' שם

3. תניא, **רבי אומר:** בתקופה נתינה תורה לישראל, כיוון שחזרו בהן - החזרו להם **למה נקרא שמה אשוריית - שימושה בכתוב סנהדרין כב.**

4. **בכתב זה נתנה תורה לישראל - זימי מטה, ולמה נס כתלון כתה למילאה דכוון שנטנו צגיית לרלטן וצזו הות כתולוכ נספוך לסס נרועלן - לטון תלען לוייז (סמותנו) - שטחוכו רשי' שם**

5. רבי שמעון בן אלעזר אומר מושום רבי אליעזר בן פרטא שאמר משום **רבי אלעזר המודעי:** כתוב זה לא נשתנה כל עיקר, שנאמר (שמות ז:) **זְיוּ הַעֲמָדִים.** מה עמודדים לא נשתנו - אף ווים לא נשתנו. ואומר (אסתר ח:) **אֶל-הַיּוֹדִים פְּכַתְּבָם וְכַלְשְׁוָנָם.** מה לשונם לא נשתנה - אף כתובם לא נשתנה סנהדרין כב.

6. **וְיַהְעֲמֹדִים - יִתְדֹּת כִּסְף כְּעִזּוֹן כְּמַיִן הַוּנְקָלָות, וְקַבְעוֹת צְעַמּוֹדִים שְׁבָסְתָּוּן נוֹלְחוֹת קְלָטוֹת הַתְּגָרְבָּה וְגַמְסָה, וְכָל הַוּנְקָלָות דּוּמִין לוּוּין, הַלְמָה זִימִי מֵטָה טְעִזּוֹן כְּוֹזִין כְּגַן סְלָנוּ רשי' שם**

- According to each view, what script was the ORIGINAL Torah given in?

7. אמר רבי יהודה אמר רב: בשעה שעלה משה למרום, מצאו להקב"ה שישוב וקשר כתרים לאוותיות
מנחות כת:

8. אמר רבי חסדא: מ"ס וסמ"ך שבולוחות בנס היו עומדים
שבת קד.

- Which of the 3 opinions in the Gemara above does this support? Which luchot is this source referring to? First, second or both?

9. אמר רבי לוי מאן דאמר לרץ ניתנה התורה עין מעשה ניסים. מאן אמר אשורי ניתנה התורה סמ"ך מעשה ניסים
תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת מגילה פרק א הלכה ט

- What does the ayin look like in Ktav Ashuri?

10. ואמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא: מנצפ"ך צופים אמרום. - ותסבירו! והכתב: אלה המצות שאין נביא רשאי
לחדר דבר מעתה! אלא שכחם וחזרו וייסדום
מגילה ב:

C] THE RISHONIM - 4 SHITTOT

C1] THE GEONIM & THE RAMBAM

11. ולאו הילכתא כמר עוקבא דהא קיימת בתנאי ומיצאו בה שלוש חולקות. אחת דר' יוסי דאם' שהכתב נשנה על ידי עזרא
לכתב אשורי וכאמ' שעלה עמהן מאשור. והבא ראייה לדבריו עליה שנאמרה בעזרא. ואין בה ממש! שהרי מפורש עליה
מבבל. ועוד וכותב הנשתנו כתוב ארמיית. ואין בה ממש! שעל אותו הנשתנו הוא אומר. ואין הלכה בר' יוסי. והחולקה
השנייה דרבבי שנמצא לדברי ר' יוסי כתוב זה עליה מאשור ושיש בידי כתותים על ידי משה. ולדברי רבי כתוב זה הוא שנינו
על ידי משה [ושב]ידי כתותים הוא כתוב עברי. והלכה בר' שכתב זה ניתן על ידי משה אלא שאין הלכה כמוותו כי נשנה כתוב
התורה בישראל. אלא הלכה בר' שמעון בן אלעזר שאמר ממש ר' אלעזר בן פרטא שאמר ממש ר' אלעזר המודעי כתוב זה
לא נשנה מעולם! אחת כי ר' אלעזר המודעי הוא رب לכל אילו וכולן כתלמידי תלמידיו. ועוד דקה מסתיע ממקומות
אחרים דקאמרין מם וסמך שלוחות בנס היו עומדים כיון שהכתב מפולש ויוצא מצד לצד זה לא נותר למם וסמך כלום
לעומוד עלייו ונמצא אמצען עומד בנס
תשובה הגאנונים - הרכבי סימן שנח

12. ואין הלכה כמר עוקבא דהא קיימת בתנאי ולא בר' יוסי אלא קייל כך שכתב זה ניתן לשינה בסיני כדאמרין מ"ס וסמ"ך
שלוחות בנס היו עומדים וכן והעומדים ואין הלכה כמוותו נשנה אלא בר' אלעזר המודעי דאמיר כתוב זה לא נשנה כל
עיקר מעולם. דר' אלעזר המודעי לגבי הנני רב הוא ולית הלכתא כתלמיד בחדיב רב. וכן הלכה בר' אלעזר המודעי וכייל בר'
אלעזר המודעי שאמרו משמו כי כתוב זה לא נשנה כל עיקר
ריבינו חננאל סנהדרין כב.

13. וכותב עברי כתוב עבר והוא הכותב הזה שכותביו בו השמרונים את התורה. וכותב זה שאנו כותביו בו את התורה הוא כתוב
ашורי ובו כתוב יתעלה את התורה. ונראה אשורי עני גדולה והדור באשורי כי אשורי בגנוט. והוא אמרם 'ашורי' שהוא
מאושר שכתב, לפי שאין אותן מתחפות ולא יארעו בו ספקות כלל מפני שאין אותן דומות, ואין אותן מתחברת
לחברתה במשפט כתיבותו, ואין כן שאר מיini הכותב.

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת ידים פרק ז משנה ה

14. ועוד כי הכתב הוא יותר עליון מן הלשון שהוא לאדם ולכך מתחילה לא הגיעו אל המדרגה להיות להם כתוב אשורי שנקרה כך שהוא מאושר באותיות, ולבסוף הגיעו אל זה על ידי עוזרא שהיה ראי שتنתן התורה על ידו רק שהקדימו משה וניתנה התורה על ידו כדבשומך ועל ידו הגיעו ישראל למדרגת הכתב, והוא דבר מופלג עמוק איך הגיעו יישראל למעלה העילונה הזאת שהיא להם הכתב המאושר על ידי עוזרא, ומכל מקום היה הלשון שלהם ארמי במה שהיו יישראל בתוכם מדברים עליהם וכאשר עלו מותוכם היה להם הכתב שהוא ראוי להם כתוב אשורי ולשון הקודש, הרי הדברים מבוארים מאד שהכל הוא בסדר לගמרי בלי שני וראי להיות, והדברים האלה עמוקים מאד מה שהי השינוי הזה על ידי עוזרא. ולפי דברי הכל הכתב שבלוחות הוא כתוב אשורי שכך אמרנו כי לא נחלקו אלא בכתב של ישראל מפני שבכתב של ישראל ראוי שישיה עברית מן הטעם אשר אמרנו, אבל כתב הקדוש ברוך הוא שכותב הלוחות שנאמר וכותבת עלי הלוחות וגוי אין ספק שהוא הכתב בכתב משובח, שכן היה גם כן כתב שכותב המלאך שלא היו יכולים לקרותו כתוב אשורי ולכך בודאי הכתב הזה שכותב בו הקדוש ברוך הוא הלוחות היה כתב המאושר ולא פליגי רק בכתב שכותבו ישראל אם היה ראוי שישיה הכתב עברי אבל כתב שכותב הקדוש ברוך הוא אין ספק שנכתב בכתב המאושר ובזה אין ספק

Maharal Tafarot Israel פרק טז

C2] THE RITVA

15. וזה תימה גדול שישיה הכתב הזה המאושר שיש בכל קוץ וקוץ וממנו תלי תלמים של הלכות יסודות התורה כתוב של בני אישור והיו הלוחות מכתב עברי? ועוד בכתב עברי מה נס היה במ"ס וסמ"ך אבל ודאי אין ספק שההכתב הנקרה אשורי הוא כתב הקדש שבלוחות ועל שם כך נקרא קדש, וכן לשון הקדש, ומדובר לא נראה הכתב ההוא אלא בלוחות, אבל לשון הקדש כבר נודע לאבות ובני ישראל קודם תורה ובו השם מדבר עם נבייו וקדשו. ואעפ"כ מתוק תומת וקדושת הכתב ההוא באותו הימים לא היו כותביהם אותו איפלו בספרים שכותב המלך או כל אחד ואחד לעצמו אלא היו כותביהם אותו בכתב עברי. וזה שכתננו הארון שכחומים לאותיות מנצף", וכשಗלו לאשר וידעו בני אשור כתב זה נטולו להם או שהוא אצל קודם لكن שנודע להם מספרי הקדש בלבד כתב שלהם או שהוא להם וחמדיו אותו, ובני ישראל הרגלו בו עמהם שם ואילך וזה שעלה מאשר. ובימי עוזרא ניתן להם לכתוב ס"ת ושאר כתובים וכגדיקין מדכתייב וכותב הנשתון וזה נ"ל נכו וברור, ולפי זה אין بما שישינה עוזרא את הכתב לכתוב ספרי תורה בכתב הקדש שום חדש על התורה שהרי הכתב הזה כבר היה ידוע וניתן לנו בלוחות הברית:

חידושים הריטב"א מגילה ב:

- Does this Ritva fit only some or all of the opinions seen in the Gemara above?
- According to the Ritva, which script was used on the luchot? Which script was used for the original sifrei Torah
- Which script has final letters? When were they forgotten?
- So what in the end did Ezra restore/innovate?

C3] SEFER HAIKARIM

16. וכאשר עלו מbabel ראו לעשות זכר לגאולה השנית ועשו זה בשני דברים, האחד שהניחו כתוב עברי ובחרו להם כתוב אשורי זכר שגלו אל אשור ונגלו משם, וכן אמרו רבותינו ז"ל בתוספתא דמסכת סנהדרין, למה נקרא שם אשורי שעה עמהם מאשור, רבי אומר בכתב זה נתנה תורה לישראל וכו' ידוע הוא שאין דברי רבי שהוא היחיד במקומות דברי חכמים כלום. ועוד דבגמרא סנהדרין פרק כהן גדור פירשו האמוראים דברי חכמים, שכ"ז אמרו שם אמר רב חסדא אמר מר עוקבא בתחילה נתנה תורה לישראל בכתב עברי ולשון הקדש, כיון שעלו בני הגולה ביום עזרא ביררו להם כתוב אשורי ולשון הקדש והניחו להדיות כתוב עברי, כלומר לכחותם שהיו דרין אז בארץ ישראל, קודם שעלו הם הניחו להם כתוב עברי ולשון ארמי

ספר העיקריםمامר ג פרק טז

- Which of the 3 opinions is the Sefer Halkarim inclined to follow?

17. ומה שאמרו רבותינו ז"ל מ"ס וסמ"ך שבלוחות בסיס היו עומדים, אפשר שאמרו כן לפי דעת רבי שסביר שהלוחות היו כתובים בכתב אשורי, או לפי שסבירתם היא גם כן שהלוחות היו כתובים בכתב אשורי אף על פי שהכתב הנהוג באומה אז היה עברי. ואולי לא אמרו כן על מ"ס וסמ"ך שבידינו היום, אבל לפי שבכתב עברי שהלוחות היו כתובות בו היו המ"ס והסמ"ך סתוויות או אחרות דומות למ"ס וסמ"ך כמו שהן בכתב אשורי שבידינו היום, אמרו כן. תדע שהרי רב חסדא שאמר מ"ס וסמ"ך שבלוחות בסיס היו עומדים הוא עצמו אמר שנשתנה הכתב

שם

- According to the Sefer Halkarim, which script were the Luchot written in?

ומכל מקום יתבאר ממה שכתבנו ששו כל הכתב או קצרו זכר לגאולה השנית. וכן עשו דבר אחר זכר לגאולה השנית, והוא שהניחו מלשנות מניין החדשנים מניסי כמו שהיו רגילים למןות זכר ליציאת מצרים, וחזרו למןות מניין אחר חדשנים, וזה שאמרו רבוינו ז"ל שמות החדשנים עליהם מאשר, ככלומר שהיו מניין החדשנים בשמותם תשורי מרחשון כסליו כמו שהיו מוניין אותם באשר זכר לגאולה השנית ולא שני שלishi רביעי כאשר בתחילת, וכן כתוב הרמב"ן ז"ל בפרשת בא אל פרעה.

ונראה מזה כי הם הבינו צוווי מניין החדשנים היה זמני - רוצה לומר כל עוד שתתמיד הגאולה היא, אבל אחר שגלו שנית ונהלו משם ונצטו על ידי ירמיה לא יאמר עוד כי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם כי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרוע בית ישראל מארץ צפון וגוי (ירמיהו כג:ג), ראו להניא המניין הראשון שהזה זכר ליציאת מצרים וחזרו למןوت מניין אחר מותשי לשנות העולם, והשאירו שמות החדשנים שעלו עמהם מאשר זכר לגאולה השנית, כי הבינו צוווי מניין החדשנים מניסי היה זמני ולא צוווי נצחי אף על פי שלא נזכר בו זמן

ש

ככל וכן בדבר זה מה ששמעו הכתב לא נקרא זה שניי כיון שכותוב בתורה. לכן בעל העקרים שהאריך בדבר זה ורצה להוכיח מזה שאפשר שמצוהichert מן התורה תהיה בטלה כמו שנשתנה הכתב שמתחלת היה הכתב עברי ולבסוף נשנתה לכטב אשורי, דבר זה דברי הבא וצריך הוא כפירה על דבר זה; ולא מצאתי דבר זו כמו זה שיאמר שתהא מצות התורה בטילה, רק נאמר כי מתחלת לא היה המצויה רק לזמן מה כל זמן שלא גלו ישראל

maharil_Tefarot_Yisrael_Frank_Sad

20.

שבלוחות הערים וס"ת המתונה מעך ארון ברית ה' . ואשתוטם על המראה בשיעיונתי במתה שכטב ר'אלנו זיל בעמ' ט"ז מטהאמיר ג' אשר בו שם מכשול

הכותב

וחשב לךיים סברתו זאת מביריתא שבטענה פנודריין על ודווש והאריך לשון ואמר שטהאמיר רבי בכחוב וה ניתגה לישראל תורה חס דברי יהוד ושאיין הלכה כתותו ורחתנן ליצילן מלומר כן כי הלא זאת הסברא נטשכו טמנה כמה בטולים כמו שראינו בדברו הייטב"א באמרו וזה תימה גדולה שיהא הבהיר וכוכ' ולא די לנו זה העער אלא שניתן סקוט לטען ולטעות כנגד האמונה הראושונה הכלטרת מפסיק אלה המצוות וכו' אע"פ שאטור כך חזור להעתידה בטענותיו בטרקים הבאים לא זה הדרך יישכנן אור דרכו כו רוזל אשר האירו עינינו במסנה וחלמור . ובכבודו שהביא ראית לדבורי מחותטתא שבטענה פנודריין מיר רוח

פירוש הכותב על עין יעקב מגילה ב:

- Why is this reaction to the Ikarim so strong?

ומש"כ מספרו אמר כי, שבס"ת היה תמיד כתוב אשורי, גם זולתו נמצאו כמה מחברים שרצו לומר כן. אבל בירושלמי מגילה מפורש הדבר, בפ"א ה"ט - למ"ד ברעץ נתנה תורה, דהיינו בכתב עברי, כמש"כ המפרשים, שהעיין"ן בס ה' עומד, והיינו שגם בלוחות היה כתוב עברית, וק"ז בס"ת. וכ"ה פשטו של דברים, [וע' תפארת ישראל מהר"ל פ' סד] אלא שנדחק בזה רדב"ז (ח"ג סי' תמא"ב) והעין יעקב, ומ"מ אין הדבר יוצא מיד פשטונו

שור"ת משפט כהן (עניני ארץ ישראל) סימן סט

21.

שינוי הכתב היה דבר מסווג מבעודת התורה בהצורה שהיתה צפואה לראשי אלף ישראל, מהם היו נבאים ובעלי הופעה אלהיות ברוח הקודש, את אשר יפעל ישראל בימי מנוחתו השנייה ימי בית שני, שהיו באמת רק ימים של כניסה כה כדי להתאזור לקרה המשא הגדל והארוך שהיא צריך לבוא אח"כ, סבל הגלוות. פועלות ישראל ע"י התורה ביחס העמים לא הייתה ניכרת בכל ימי הבית הראשון. כל כבוד התורה היה פנימה בבית ישראל. הכתב הקשה והמלופף העברי לא היה אפשר לו לשמור את התורה בטוהרנה ורק בהיותו ישראל עם שוכן בטח בארץ ולא הורק מכך אל כל. אז היו יכולם בחירות הכהנים והלוים לעמוד על המשמר לכתב התורה להגיה ולשמורה מכל טעות. אותה השמירה הטבעית מבוססים שבאים ע"י כתוב מדמיין אותן אחרות שהוא שהתורה עפ"י דרך שמירתה או בבית ראשון, טרם שבאו אנשי כנה"ג וחכמי הדורות הכתב העברי, והיה דבר זה להורות שהתורה שאלת יושב הארץ, שלא הוטל עליו טוטול גלות ופזר נורא, כאשר יעד עשו סיג ואזינים לתורה, הינה רואיה להשמר רק עם ישב הארץ, ככלומר טוטול גלות ופזר נורא, כאשר יעד ע"ז הכתב, שהוא כתוב שעלול להשתנות. ולא היה הכתב הזה נהוג בישראל גם בגלות האומה הזאת, אז כבר עלו חלילה קמשונים רבים וכיסו את פni התורה כולה ע"י החלופים של האותיות בוצאותם מסופרים שונים, עד שבאו הדברים למועד מסובך ומשונה מאד.

22.

ע"כ בראשית ימי בית שני שידעו גדולי עמנו שלא הייתה גאולה שאלו אחריה גלות, החלו לברר עדות האומה הרוחנית ע"י מעמד תורה ד' שתהיה יכולה להשמר גם בגלות המבהיל העומד אז אחר כתלנו. ותהייה ראשית המשעה של השמירה לתורה, גם באבדן כל מרכז לאומה, בשינוי מכתב עברי המלופף לכתב אשורי המאושר ומBORR באוטוניותו הבהירות, שבו תהיה השמירה נכוונה משובשים של אוטיות דומות, גם באפס המרכז של הכהנים והלוים שומריו התורה גם עז מלכות. בכתב האשורי הייתה התורה נכוונה לצאת גם היא במדה בגלות עם ישראל

רב. י. הכהן קוק - הקדמה לעין איה

23. ומפני זה היהת התורה כתובה בכתב עברי, למען לא ילמד מי שאינו ראי, ויהיה כורך ابن למתקוליס, ולא ירહב הנער בזקן לאמר: גם אנכי הראה וידע סתרי החכמה כמקן. אמנם עזרא ראה בזמנו לפי פזור ישראל בערים והשכח מאותם עקריו תורה [כאשר מצאנו בנחמיה ובדברי הימים] ונטהו החזוון ובטלו ההוראים באספקלריא המאירה, יותר נאות לכתבה בלשון מובן לכל הרוצה לדעת, "וחכמתו בחוץ תרונה" (משל א, כ), ומוטב להגעה אל המטרה הנאותה להרחבת הדעת בארץ [כאשר באמת נתפשטה עד מאד התורה בזמן בית שני, ידוע] ולטבול ההיקם המגיע אשר כבר הגיע מזה בבית שני כידוע מותלידים שלא שימשו כל צרכם

משך חכמה דברים לאט

24. צב) והבואר הוא, כי בתחילה נכתבת התורה בכתב עברי שכתבו בעבר נהר פרת ולשון הקודש הלשון שבה נאמרה התורה וקרוב לוマン ערוא קיבלו השמרונים [הם הכותים], גם הם כתבו ולשון זה, וכשבא ערוא חשש שעיל ידי אחדות הלשונות יתאחדו ישראל עם הכותים, וישראל ילמדו מהם והם ישתדלו לזייף תורהינו, כאשר הם היו חדשם לזיוף כנודע בדה", لكن השתדל להבדלים זמ"ז בכתב ולשון, והמציא לכתב התורה בכתב אשורי ולשון ארמי וכו', וכן הורה הנסיוון ש"י זה נשארו ישראל והتورה בטהרתו, וכל כך הי' הדבר נכבד בשעתו עד שאמרו בוגרא כאנו ראוי היל' ערוא שתנתנו התורה על ידו לישראל ופירשו דאעפ"י שלא נתנה תורה על ידו נשתנה הכתב על ידו, הרי שהוא ח"ל עני שינוי הכתב נתנית התורה ועל שינוי זה בכלל רמזו לנו התורה בלשון 'משנה התורה' - כתב הרואי להשתנות ו��פרש

מורה תמים העורות דברים פרק ז' הערה צב

C4] THE RADVAZ

25. ولكن אני אומר במחילה מרבותון כי לפי דעת ר' יוסי והנשכים אחורי שאמרו בכתב עברי ניתנה התורה מודים הם שהלוחות הראשוניים היו כתובים בכתב אשורי בציירין וرمיזיהם עיקומות וכפפות כי מעשה הלוחות והמכتب הראשוני והלשון היה קדש קדשים. וכשיריד משה מן החור והלוחות בידו וירא את העגל ומוחלות פרחו האותיות מרוב קדושתן וחזרו למקום אצילותן ונשארו הלוחות כגוף בלבד נשמה ונשברו. וטעמו של דבר כי האותיות כל אחת אחת מהם מורה על סוד יהודו ית' וכיון שעבדו עבודה זרה ושתפו אחר דכתייב אלה אלהים לישראל לא היו ראויים לאותנו כתוב הקודש המורה על יהוד שמו ית'. אח"כ כתב את הלוחות השניות בלשון שהוא מכירין שהוא כתב עברי שאינו בו קדושה וזה שאמרו בירושלמי תניא ר' יוסי אומר ברעץ ניתנה התורה וקרא לכתב עברי רעץ' מלשון טרעץ' איביך, לפי שעבדו עבודה זרה ורעץ היה להם שאבדו אותו הכתב הקדש. והיינו דכתייב וכתבת עלי הלוחות את הדברים אשר היו - משמע הדברים אשר היו אבל לא הכתב בעצמו. וזהו שכתבת הלחונות והמכتب מכתב אלהים הוא מכתב אלהים ממש ובלוחות השניות כתיב כתוב לך את הדברים האלה וכו'. ומרע"ה היה מכיר את הכתב הזה שראה אותו בלוחות ויודע סודותיו וצורתו ומסר אותו ליחידי סגולה על פה אבל הלוחות וס"ת הנטון בארון ותפילין ומזוזות הכל היה בכתב עברי

شو"ת רדב"ז חלק ג סימן חמ"ב

- How does the Radvaz explain the sugya? What was the script on the first and second luchot?⁴

D] PRACTICAL APPLICATIONS?

26. כללנו כתש עד כת צרכי בחלתי לעכ ומגלה טי שס זיך קורי כלרץ מטבע קסף مفוחה פתוח חותם, מילדו כתחד כען מקל סקק ומילדו כתני כען לולית, כתני בולדיס סגי כת מפה צמל כיטע. וככלו כתכט לכותיס וקרלו מי, כי כו כת עכרי תכל נכלה לכותיס כמו צמוכר צנדורי, וככלו מון כת כל כתקליס', ומון כת כני ירומליס קקדוכ'

פי' הרמב"ן על חומש הערה בעין השק

- Who did the Ramban consult to decipher the coin that he found in Acco?⁵

4. See the rest of that teshuva for a detailed analysis of the whole issue, include an explanation of why Daniel was able to read the 'writing on the wall' but no one else could.

5. Note that, based on this find, the Ramban goes on to decide like Rashi regarding the weight of the Shekel and not like the Rif, whose opinion he had originally followed. This has significant implications for the use of archeology in halachic decision making and general Torah thought. For a fuller discussion on this issues see the following article by Rabbi Chaim Jachter: www.koltorah.org/ravi/14-22%20The%20Role%20of%20Archaeology%20in%20Halachic%20Decision%20Making%201.htm

FURTHER READING

- 'Ktav Ivri, Ktav Ashuri', R' Tzvi Einfeld (Feldheim/Mossad HaRav)
- 'Ktav HaTorah Ve'otiateha' Part 1, R' Menachem Kasher, Torah Sheleima, Vol 29 (in new editions at start of Vol 8 before Tazria)

Appendix 1 - The Symbol of Life

ולקחתי את שמו המשהה ויצקתי על ראשו ומשהה אותו 27.

שמות כט

28. כיצד מושחין כמוון כי מי אמר כי כמיון כי יונני
מנחות עה.

29. כיצד מושחין את הכהן? צק את השמן על ראשו וסך ממנו על גבי עינוי כמיון כי יוונית כזה X שנאמר ויצק משמן המשחה על ראש אהרן וימשח אותו לקדשו ומלכיב בית דוד מושחין אותו כמיון נזר על ראשו
רמב"ם הלכות קדש פרק א הלכה ט

30. וילאמар ה' אליו עבר בתרוך העיר בתורה ירושלם והתמייתתו על-מצחות האנשים והנאנקים על כל-התועבות הנעשות בתרוכת
חוקאלל ט:ז

31. (ד) והתמייתתו - ורשות רוטם על מצחות האנשים - כדי לסייע להוות צלה יפגנו כס כמשחיתים
רש"י שם

- What is a 'tav'? Which letter is it? What does it look like in Ktav Ashuri

Appendix 2 - The Shomronim⁶

- Living today in the North of the Shomron in 'Shomronim', near Har Beracha, and in Tel Aviv
- Are descended from the Kutim, brought by the Assyrians into the areas of the 10 tribes after the expulsion

ויבא מלך-אשור מbabel ומופתעה ומענה ומחמת וספרוזים ושב בערי שומרון תחת בני ישראל וירשו את-שומרון וילשבו בעריה:
ויהי בתקעת שבטים שם לא יראו אותה' וישלח ה' בהם אות-האריות וניהיו הרגים בהם

32. מלכים י:כד-כה

- Do not have all the books of Tanach, only Chumash (with slight amendments) and a version of the book of Joshua⁷
- Do not have Torah Shebe'al Peh (although interpret in their own way) and made some changes to the text of the Torah SheBichtav, in particular the switch of Har Gerizim for Har Eval in Devarim 27:4

אמר ר' אלעזר בר' שמואן נמייתי לסופרי כתותים זייפתם תורהכם ולא הוועתם לעצמיכם כלום. שכתבתם בתורתכם אצל
אלוני מורה שכם. והלא ידוע שהוא שכם אלא שאין אתם דורשין לגזירה שווה ואנו דורשין לגזירה שווה. נאמר כאן אלוני
מורה ונאמר להלן אלוני מורה. מה אלוני מורה האמור להלן שכם אף אלוני מורה האמור כאן שכם

33. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת סוטה פרק ז הלכה ג

- Celebrate Pesach with the sacrifice of a lamb on Har Gerizim

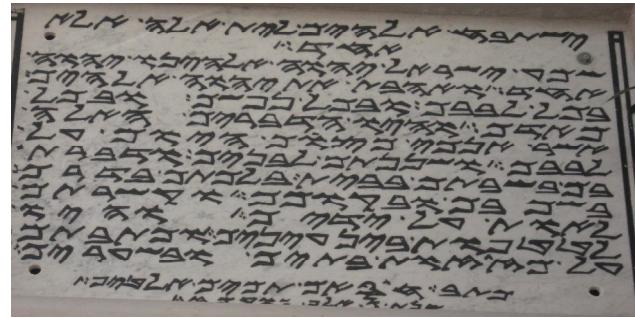
Samaritan family and Bible

'Mezuzah' over the door of a Samaritan House

Samaritan Pesach service

Text in the Samaritan 'mezuzah'

6. See also <http://www.jewishencyclopedia.com/articles/13059-samaritans#429> and <http://www.yeshiva.co/midrash/shiur.asp?id=2567>

7. Which actually dates from the Medieval period and is more of a midrashic work

to download more shiurim and source sheets visit www.rabbimanning.com